

VISIE NATUURMONUMENTEN OP AANPAK ENERGIETRANSITIE

Nederland is wereldwijd een van de landen met de minste natuur. Leefgebieden van planten en dieren staan onder grote druk. Daarom moeten we de 13 % waardevolle natuur en landschappen van Nederland koesteren. Niet alleen voor natuur en landschap, maar ook voor mensen die hier genieten van de rust en ruimte. Daarbij bieden gezonde, biodiverse ecosystemen allerlei voordelen voor de economie en maatschappij.

Een van de ontwikkelingen waar de natuur ook effecten van ondervindt is klimaatverandering. De stijging van de gemiddelde temperatuur op aarde brengt allerlei gevolgen met zich mee voor mens en natuur. Klimaatverandering tegengaan is een grote uitdaging. De CO₂ uitstoot moet omlaag en een overstap naar hernieuwbare energiebronnen is noodzakelijk. Daarom bevat het energie- en klimaatakkoord stevige klimaatdoelen (emissie-

reductiedoelstelling van 49% in 2030 t.o.v. 1990). Dit maakt de opgave voor de energietransitie groot.

Natuurmonumenten ziet de noodzaak van de transitie naar duurzame energie. Tegelijkertijd maakt zij zich zorgen over de impact van energieopgave op onze leefomgeving. We leven in een land met natuur die onder druk staat en waar de ruimte schaars is. Wij vinden het daarom belangrijk dat hier juiste keuzes worden gemaakt en dat waardevolle natuur en landschap worden ontzien. De inspanningen tegen [klimaatverandering](#) mogen de ecologische crisis niet vergroten. Nieuwe plannen moeten in ruimtelijke samenhang worden gezien en gereviseerd. Hoe verhouden nieuwe initiatieven zich tot de andere waarden op bijvoorbeeld natuur en landschap en onze leefomgeving? Zorgvuldige locatiekeuzes en slimme combinaties, bieden kansen voor win-win situaties.

VISIE NATUURMONUMENTEN OP AANPAK ENERGIETRANSITIE

Natuurmonumenten wil haar visie meegeven op deze energietransitie. Wij pleiten voor zo goed mogelijke ruimtebesparing en een juiste volgorde van maatregelen om klimaatdoelen te behalen.

1. Energiebesparing

Allereerst, is er veel winst te behalen in het verminderen van CO₂-emissie en energiebesparing. De opgave kan aanzienlijk verminderd worden als er maximaal bespaard wordt. Voor elke Petajoule die wordt bespaard hoeft 3 Petajoule minder te worden opgewekt ([bron: CvR](#)).

Energiebesparing is dus enorm lonend en betekent tevens een besparing van de ruimte in Nederland. Energie die niet gebruikt wordt, hoeft ook niet te worden geproduceerd. De besparingen die in het visierapport van Urgenda worden voorgesteld voor de bouw-, de mobiliteit-, de voedselsector en de industrie zorgen al voor ruim 50% minder energiegebruik ([bron: Urgenda](#)). Dit vergt een verandering in gedrag van ons allemaal.

2. Natuur als bondgenoot

Ten tweede, is de natuur een belangrijke bondgenoot in het tegengaan van klimaatverandering en het aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering. De natuur levert veel belangrijke functies, waaronder de opslag en het vasthouden van CO₂ in bodem of biomassa waarmee klimaatverandering wordt verminderd. Inzet op vernattingmaatregelen voor bijvoorbeeld veengebieden, het herstellen en uitbreiden van [kwelders](#) en meer ruimte voor natuur door het aanplanten van bomen, stimuleert de opslag van CO₂. Hoe hoger de biodiversiteit, des te beter de natuur deze functies (ecosysteemdiensten) kan verzekeren. Door in te zetten op robuuste biodiverse natuurgebieden en natuur de ruimte te geven wordt de natuur veerkrachtiger en kan er tevens klimaatwinst worden geboekt. Zo zijn er berekeningen die aantonen dat natuur voor meer dan 30 % kan bijdragen in het behalen van klimaatdoelen ([The Nature Conservancy, 2017](#)). Daarbij biedt Natuurmonumenten ook reststromen aan, die vrijkomen bij duurzaam natuurbeheer voor biomassa.

3. Nieuwe ruimteclaims zoveel mogelijk verminderen met het wegnemen van knelpunten en door slim gebruik van onze ruimte

Maar met deze bovenstaande oplossingen zijn we er nog niet. Er moet voor de overgebleven opgave meer duurzame energie opgewekt worden. Omwille van waardevolle natuur en landschap pleit Natuurmonumenten ervoor knelpunten weg te nemen voor potentiële locaties die op draagvlak kunnen rekenen en natuur en landschap niet schaden. Ruimtebeslag en nieuwe verstoring van natuur en landschap kunnen voorkomen worden met clustering en door zoveel mogelijk in te zetten op het vervangen van huidige windturbines door grotere, rendabelere windmolens, mits in samenspraak met de omgeving en dit geen extra schade brengt voor natuur en landschap.

4. Duurzaam opwekken door zorgvuldig locaties te zoeken

Uiteraard moeten er ook nieuwe locaties voor duurzame energievormen gezocht worden. Ook aardwarmte zal hier een rol in spelen. Natuurmonumenten vraagt nadrukkelijk aandacht voor de waarden van natuur, landschap bij de locatiebepaling van duurzame energievormen.

Wij zijn voorstander van een versnelling van [windenergie](#) op zee, mits deze uitgerold wordt binnen de ecologische grenzen van het Noordzee-ecosysteem, buiten de twaalfmijlszone en waarbij ecologisch waardevolle en kwetsbare (beschermde) natuurgebieden worden vermeden. Er wordt ingezet op de kansen die de energie- en natuuropgave verbinden en het Noordzee-ecosysteem weer gezond maken. Lees hier meer over de kansen en risico's van windparken op zee ([Stichting de Noordzee, 2018](#)). Tevens zijn wij voor windmolens op land op die locaties waar er over het algemeen weinig schade is voor natuur en landschap en waarvoor veel draagvlak is. Denk aan havens, industrie-terreinen, bedrijventerreinen, nabij grootschalige infrastructurele voorzieningen of in jonge agrarische landschappen. Clustering van windmolens kan natuur en landschap elders sparen. Wij vinden windmolens niet passen in en nabij (beschermde) natuurgebieden en waardevolle (cultuurhistorische) landschappen. Zie ook [onze opinie](#) opgesteld samen met Urgenda waarin wij stellen dat er genoeg ruimte is voor opwekking in Nederland op minder kwetsbare plekken.

Daarnaast pleit Natuurmonumenten voor een duidelijke volgorde voor realisatie van [zonne-energie](#) in Nederland. Start met de maximale inzet op geschikte daken. Er is nog ruimte voor grofweg 150 miljoen zonnepanelen op de Nederlandse daken. Zonne-energie op daken kan dus voor een aanzienlijk deel in onze energiebehoefte voorzien (bronnen: [Urgenda, 2014](#); [Natuur & Milieu, 2017](#)). Daarnaast zijn er mogelijkheden in meervoudig ruimtegebruik, bijvoorbeeld opwekking van zonne-energie gecombineerd met andere functies, bijvoorbeeld aansluitend bij (of ingebouwd in) grootschalige infrastructuur, bedrijventerreinen, industrieterreinen, vliegvelden, geluidschermen langs de weg en op dijken en parkeerplaatsen. Over grootschalige zonneparken - grote velden van zonnepanelen op de grond - zijn we zeer kritisch. Gezien de huidige wildgroei aan zonneparken in Nederland raden we realisatie op de grond af. In het kleine Nederland kosten zonneparken relatief veel ruimte en zou het maken van slimme ruimtelijke combinaties prioriteit moeten hebben. In uitzonderingsgevallen zijn er, onder randvoorwaarden (o.a. geschikte omvang en goede locatie met aandacht voor natuur en landschap), combinaties denkbaar die voordelig kunnen zijn voor biodiversiteit. Wij vinden zonneparken niet passen in of nabij - bestaande en te ontwikkelen natuurgebieden (Natuurnetwerk Nederland) - en in/nabij kwetsbare, waardevolle (cultuur)landschappen. Natuurmonumenten ziet geen potentie in de bijdrage van waterkrachtcentrales aan de duurzame energievoorziening. Dit vanwege de bescheiden opbrengst en de potentiële nadelige gevolgen voor natuur. Natuurmonumenten pleit er voor om de negatieve effecten van bestaande [waterkrachtcentrales](#) te minimaliseren. Natuurlijk moeten duurzame energieplannen altijd locatiespecifiek bekeken worden.

5. Regie is nodig

Tot slot pleiten we voor een duidelijke sturing en ruimtelijke regie waarbij het Rijk regionale overheden en belanghebbenden samen werken aan een integrale visie en beleid op de energietransitie van Nederland. Waarbij maximaal wordt ingezet op energiebesparing en natuur en landschap volwaardig worden meegewogen met ook aandacht voor de impact van energietransport. Nederland is wereldwijd een van de landen met de minste natuur. De natuur staat onder druk door allerlei ontwikkelingen, zoals onder meer vermeld in het [CBS-rapport](#). De 13 % waardevolle natuur en landschappen van Nederland moeten we koesteren. Planten, dieren en mensen vinden hier de rust en ruimte.

De inspanningen tegen klimaatverandering mogen de ecologische crisis niet vergroten. Hoewel we niet alles kunnen en moeten houden zoals het is, en in een dynamische omgeving duurzame energievormen prima kunnen passen bij een eigentijds landschapsbeeld, zijn er ook waardevolle natuurgebieden en landschappen in Nederland die zich onderscheiden door de afwezigheid van duurzame energievormen. Gelet op de alternatieven en mogelijkheden voor slimme combinaties, is plaatsing in en nabij de waardevolle plekken van Nederland niet wenselijk. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met mogelijke innovaties. Gezocht moet worden naar innovatieve oplossingen waar natuur en landschap juist sterker van worden. Bij deze innovaties moet ook flexibiliteit ingepland worden in het vervolg voor het behalen van de energiedoelstelling. Met een duidelijke volgorde in de uitvoering van de energietransitie, energiebesparing en stevige ruimtelijke regie kan verlies van natuur, landschap en daarmee weerstand tegen duurzame energie worden voorkomen. Kortom, leg de rekening van het klimaatbeleid niet bij ons landschap en onze kwetsbare natuur.

